

Г.І. ДЕМИДАСЬ

Національний аграрний університет
Україна, 03041 м. Київ, вул. Героїв оборони, 15

ЗМІЦНЕННЯ КОРМОВОЇ БАЗИ ЗА РАХУНОК ПІДСІВНИХ КУЛЬТУР

У статті наведено результати досліджень продуктивності підсівної культури райграсу однорічного багатоквіткового під вико-вівсяну кормосуміш.

Поєднання двох або більше культур в агрофітоценозі, з яких частина має добру отавність (здатність до відростання), дає можливість більш доцільно використати категорії простору і часу, тобто одержувати додаткову кількість корму у післязбиральний період — без повторного обробітку ґрунту і сівби.

Питання раціонального використання площі шляхом підсівання в основний посів отавних кормових культур не нове. Ще у ХІХ ст. застосовували підсівання коренеплідних культур — ріпи, редьки та ін. [1]. У західних районах України й понині існує практика підсівання цих коренеплідів під ранні ярі кормосуміші.

Практика ж підсівання трав під травосуміші (кормосуміші) або під кукурудзу та інші культури не набула достатнього поширення, зокрема на Поліссі і в Північному Лісостепу. Цей метод переважно використовували у 40-х роках у Степу, Південному і Центральному Лісо-

степу, де й досі застосовують підсиви суданської трави під кукурудзу на зелений корм, а також під ранні ярі кормосуміші [2, 3].

Нині через високі ціни на пально-мастильні матеріали актуальність підсівних посівів зростає, оскільки при цьому не має потреби повторювати весь цикл робіт з вирощування культур. Виробнича практика і дані попередніх наших досліджень свідчать, що, застосовуючи підсів високоотавної культури, можна додатково одержувати два-три укуси, або використовувати його як пасовищне угіддя.

Пасовищне використання отав підсівних культур є досить вигідним. Так, якщо для одержання одного літра молока при годівлі корів на пасовищі потрібно лише 0,8–0,9 к. од., то при згодовуванні зеленої маси з годівниць — 1,1–1,2 к. од. Перевага у поживності корму з пасовищ становить 30–40%. Це пояснюється тим, що тварини на пасовищах одержують свіжий зелений корм, при цьому немає втрат білка,

вуглеводів, цукрів, жиру, вітамінів, антибіотиків, стимуляторів, фітогормонів [4].

Наведені приклади показують, що при оцінці кормових угідь, у тому числі й підсівних, слід враховувати економічні показники виробництва кормів – собівартість, прибуток, рентабельність.

У зв'язку з цим нами проведені дослідження з вивчення ефективності підсівної культури. Роботи проводили на базі кормової сівозміни кафедри кормовиробництва та сільськогосподарської меліорації на полях агрономічної дослідної станції Національного аграрного університету. Основна площа дослідних полів розташована на лучно-чорноземних карбонатних ґрунтах з досить високим вмістом гумусу (4,78–4,83%) та загального азоту (0,21–0,22%), близького до нейтральної реакцією ґрунтового розчину (рН водної витяжки становить 7,3–7,4). Ємкість вбирання відповідно дорівнює 32,6–32,8 мг екв. на 100 г ґрунту і значно знижується з глибиною профілю.

Вміст легкогідролізованого азоту в цих ґрунтах досить високий – 6,8–7,0 мг,

амонійного – 1,2–2,1, невисокий вміст нітратного азоту – 0,4–0,9, малорухомого фосфору 1,9–3,9 і обмінного калію – 5,9–8,8 мг на 100 г ґрунту.

Нами проводився підсів райграсу однорічного під вико-вівсяну суміш у співвідношенні 2 млн/га насіння вики, 2 млн/га – вівса, 2 млн/га – райграсу. Це приблизні норми висіву в сумішах, які рекомендуються в науковій літературі.

Як і в попередніх наших дослідженнях за основу бралась кількість зеленої маси на 1 м² посіву, тому що саме цей показник найкраще відображає динаміку формування врожайності культури чи суміші.

На першому укосі обліки наростання зеленої маси проводились на 30-й, 40-й і 50-й день, отав – на 20-й, 30-й і 40-й день вегетації, оскільки тривалість періоду між укосами у літній період коротша, ніж весняна.

Потрійна суміш – вика + овес + райграс однорічний – мала досить великий темп наростання. Вже на 30-й день вегетації сформувалась вегетативна маса на рівні 989; на 40-й – 1630; на 50-й – 2800 г/м² (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка наростання зеленої маси суміші вика + овес + райграс однорічний і відростання райграсу після першого укосу (маса рослин, г/м²)

Рік	Перший укіс			Перша отава			Друга отава		
	День вегетації			День вегетації			День вегетації		
	30-й	40-й	50-й	20-й	30-й	40-й	20-й	30-й	40-й
1995	930	1149	1778	381	618	883	323	489	690
1996	959	1251	1873	415	631	949	347	518	733
1997	975	1343	2013	459	639	957	349	539	739
1998	935	1459	2105	421	631	959	348	531	730
1999	849	1237	1880	483	743	978	412	579	781
2000	981	1529	2759	417	690	1025	431	613	819
Середнє	938	1328	2068	429	659	959	368	545	749

Слід зазначити, що такі результати одержані на ділянках без внесення добрив на фоні післядії добрив попередника — післяукісного посіву кукурудзи.

Отави на відміну від першого укусу мали значно нижчі темпи формування врожаю. Так, на першій отаві на 40-й день наростало лише 1043 г/м². Подальші спостереження не мали сенсу, оскільки в літній період уже на 35-й день вегетації у рослин наступала фаза виколошування, після чого, як відомо, зелена маса грубіє і втрачає поживні якості.

На другій отаві темпи наростання зеленої маси ще більше знижуються, що зумовлено літньо-осіннім похолоданням і зменшенням вмісту поживних речовин у ґрунті.

Показники хімічного складу вегетативної маси першого укусу і отав у

наших дослідках також мали певні розбіжності. У вегетативній масі першого укусу сформувалось менше сухої речовини (20,9%), ніж в отавах — 22,1% в урожаї першої отави і 22,4% — другої. Водночас вміст протеїну в сухій речовині вищий в урожаї першого укусу (15,1) порівняно з отавами (14,2—14,7%). Слід зазначити, що в отавах протеїну повинно бути більше, проте в даному випадку у першому укусі кількість протеїну була більшою через наявність у суміші вики, вміст протеїну в сухій речовині якої сягає 18—20%.

Отави мали значно менше клітковини — 24,1—24,5%, ніж у першому укусі (28,4%). В отавах був також дещо більший вміст жиру, особливо у другій. Проте ця різниця нижча, на рівні тенденції (табл. 2). Беручи до уваги те, що отави мали дещо більше сухої речовини, їх поживність, особливо на фоні зни-

Таблиця 2

Хімічний склад зеленої маси суміші вики + райграс однорічний і отав райграсу однорічного, %

Зелена маса	Рік	Маса сухої речовини	Вміст у сухій речовині поживних речовин		
			протеїн	жир	клітковина
Перший укіс	1996	20,2	15,7	3,1	29,2
	1997	21,4	14,6	2,8	28,4
	1998	20,8	15,2	3,2	27,8
	1999	21,1	14,9	2,9	28,1
	2000	20,9	15,1	3,6	28,4
Середнє		20,9	15,1	3,12	28,4
Перша отава	1996	21,8	13,6	3,3	23,6
	1997	22,4	14,0	3,0	24,7
	1998	22,1	14,5	3,1	24,2
	1999	22,0	14,7	3,0	24,5
	2000	22,1	14,2	3,1	24,3
Середнє		22,1	14,2	3,1	24,3
Друга отава	1996	22,1	14,1	3,3	24,5
	1997	22,7	14,4	3,2	25,2
	1998	22,5	14,8	3,5	23,9
	1999	22,3	15,6	3,1	24,7
	2000	22,4	14,7	3,3	24,6
Середнє		22,4	14,7	3,3	24,6

ження вмісту клітковини, є досить високою.

Таким чином, використання райграсу однорічного багатоквіткового як підсівної під вико-овес культури дає можливість одержати три укоси високоякісної зеленої маси, яка містить близько 21% сухої речовини у першому укосі і 22,1–22,4% — у першій і другій отавах. У сухій речовині нагромаджується значний вміст сирого протеїну — відповідно 15,1, 14,2, 14,7 і 3,1–3,3% сирого жиру.

1. *Бегей С.В.* Проміжні посіви кормових культур. — К.: Урожай, 1969. — 98 с.

2. *Зинченко А. И.* Научные и практические основы повышения продуктивности кормовых культур в южной и юго-западной части Правобережной Лесостепи Украинской ССР в связи со специализацией и концентрацией животноводства: Автореф. дис. ... докт. с.-х. наук. — Москва, 1982. — 35 с.

3. *Кузьменко О.С.* Проміжні і сумісні посіви на Україні. — К.: Урожай, 1976. — 171 с.

4. *Макаренко П.С.* Культурні пасовища. — К.: Урожай, 1998. — 160 с.

УКРЕПЛЕНИЕ КОРМОВОЙ БАЗЫ ЗА СЧЕТ ПОДСЕВНЫХ КУЛЬТУР

Г.И. Демидасъ

Национальный аграрный университет
Украина, г. Киев

В статье представлены результаты исследования продуктивности подсевной культуры райграса однолетнего многоцветкового под вико-овсяную кормосмесь.

STRENGTHEN OF FORAGE BASE BY CULTURES SOWING IN ADDITION

G.I. Demidas

National Agrarian University,
Ukraine, Kyiv

In this article are submitted results of researches on efficiency sowing culture *Lolium multiflorum* one-years under *Avena* + *Vicia* fodder mix.